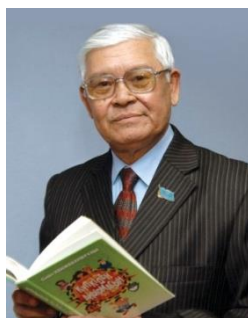

**Амангелді аудандық орталық кітапханасы
әдістеме-библиография бөлімі**

«Сатира сарбазы»

*/Қазақ ССР халық азарту ісінің озық қызметкері,
Қазақстан Республикасының білім беру ісінің құрметті қызметкері,
Торғай және Арқалық қаласының Құрметті азаматы болған /*

Жаднама

Амангелді - 2018

Торғайдың күрең торы тобылғысы

Сейіт Кенжеахметұлы 1939 жылы 12 қаңтарда Қостанай облысы, Жангелдин ауданы, Қызбел аймағындағы «Сарықопа» деген жерде туған.

1949 жылы 3 сынып оқыған. Қазіргі Жанкелдин ауданындағы Шеген ауылында Бұхарадан оқыған дәмолла Кәтен әулиенің үлкен үйі мектеп болған. Осы үйдің бір бөлмесі осы кісінің үй әрі кітапханасы болған.

Қазақ мемлекеттік ауыл шаруашылығы институтында оқыған. Кейін ҚазМУ-дің журналистика факультетін бітірген.

Еңбек жолын аудандық «Жаңа өмір» газетінің бөлім меңгерушілігінен бастаған. 1966-1977 жылдары Қостанай, Торғай облыстық газеттерінде әдеби қызметкер, бөлім меңгерушісі, жауапты хатшы болып істеді.

1977-1989 жылдары Қазақстан Жазушылар одағының Торғай облысындағы кеңесшісі, 1989- 2002 жылдары Торғай облыстық «Қазақ тілі» қоғамының төрағасы әрі Ы.Алтынсарин атындағы Арқалық педагогика институтында доцент, кафедра меңгерушісі болып қызмет атқарды, қазақ әдебиеті тарихынан дәріс оқыды.

1990-1995 жылдарда Торғай облыстық «Қазақ тілі» қоғамының төрағасы міндетін қоса атқарды. 2003 жылдан Л.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті жанындағы «Отырар кітапханасы» Ғылыми-зерттеу орталығында аға ғылыми қызметкер, жетекші ғылыми қызметкер болды. Қазір Ы.Алтынсарин атындағы Арқалық мемлекеттік педагогикалық институт ректорының кеңесшісі әрі осындағы ғылыми-зерттеу орталығының аға ғылыми қызметкері.

Әдебиетте алғашқы қадамын сатиралық өлеңдер мен мысалдар жазудан бастаған. Тұңғыш туындылары 1957 жылдан бастап «Лениншіл жас» (қазіргі «Жас Алаш»), «Егемен Қазақстан», «Қазақ әдебиеті» газеттерінде, «Ара», «Мәдениет және тұрмыс» («Парасат»), «Қазақстан әйелдері» журналдарында жариялайды. Әзіл-сықақ әңгімелерімен бірге шағын интермедиялар жазды. Оның интермедиялары «Тамаша» ойын-сауық отауында 30 жыл бойы қойылып келеді. Этнографиялық-танымдық еңбектері үшін «Ана тілі» газетінің «Ана тілінің саңлағы» құрметті атағын алды (1992). «Жеті қазына» атты 4 кітаптан тұратын ұлт мәдениетіне арналған ғылыми еңбегі үшін Қостанай облысы меценаттарының «Қазына» атты сыйлығын алды (2002). «Қазақ халқының салт-дәстүрлері» (2004- 2007), «Қазақтың дархан дастарханы» (2006-2007) атты көлемді энциклопедиялық еңбектері қазақ, орыс, ағылшын, қытай, түрік, Әзірбайжан, т.б. тілдерде басылып шықты. «Қазақ халқының тұрмысы мен мәдениеті» деп аталатын этнографиялық танымдық еңбегі 2006, 2007 жылдары Мәскеуде өткен әлемдік кітап баспаларының көрмесінде 2 рет үшінші дәрежелі диплом мен бағалы сыйлыққа ие болды. Соңғы аталған үш жинақ шетел баспаларында да басылып шықты және әлемнің 30-дай астам мемлекеттерге тарады.

Қазақтың мысал әңгімелері мен өлеңдерін құрастырып, 1981 жылы «Жалын» баспасынан бастырып шығарды. С.Олейник, С.Михалков, Ә.Несин, И.Крылов, т.б. ақын-жазушылардың шығармаларын аударған.

Торғай және Арқалық қалаларының Құрметті азаматы (1989), ҚР Білім беру ісінің құрметті қызметкері (2002), Қаз ССР Халық ағарту ісінің үздік қызметкері (1991), ҚР Құрмет Грамотасымен марапатталған.

Жылы лебіздер

Ол бізбен бірге, халқымен бірге

Түн ортасындағы мезгілсіз телефон қоңырауынан секем алған жүрегім арғы жақтан: «Аға-ау, папамнан айырылып қалдық қой», деген Сейіттің кенжесі Зейіннің өксікті дауысын естігенде атқақтап алқымыма тығылып, тынысымды тарылтып жіберді. Мәңгіріп отырып қалдым. Жандүниемнің түпкірінде әлдене үзіліп түскендей, көкірегім удай ашып, көзіме жас үйірілді. Туралап келген ажалдың бұлтартпай салған бұғалығына бой бермей, апта бойы асаудай арпалысып, бұлқына соққан алып жүректі тоқтады дегенге сенгім келмейді. «Қой, мүмкін емес», деймін іштей күбірлеп. Көз алдыма тел қозыдай тең өскен құрдасымның, сыралғы дос аяулы Сейітімнің жарқын бейнесі көлбеңдейді. Әне, қашанғы әдеттегісіндей, мені көрген сәтте түр-түсін тез құбылтып, әлденеден үріккендей, екі құлағын кезек қозғап, қас-қабағын қайшылай керіп, едірейіп қалт тұра қалып, сәлден кейін «ә, сен екенсің ғой» деп, танымай қалып, жаңа танығандай жадырай күліп, жарқын амандасатын көңілді қалпы. Баяғы бала кезінде осылай еді, қазір де солай. Оның болмысы сондай. Өзгеше болуы мүмкін емес-тін. Өйтпесе, Ол – сатираның сардары бола ма! Өйтпесе, Ол – ата-бабамыздың салт-дәстүрінің шырақшысы атана ма! Өйтпесе, Ол – Кенжеахметтің Сейіті болып таныла ма! Иә, солай! Нанбасаңыз, «Тамаша» ойын-сауық отауының кешіне барыңыз, алдыңыздан күлімдеп Сейіт шығады. Әр қазақтың үйіне кіріңіз, «Қазақтың салт-дәстүрі» атты ұлдың еншісіне берер, қыздың жасауына қосар құнды қазынасын жайып алдыңыздан тағы да Сейіт шығады. Солай, Сейіт үнемі бізбен бірге, халқымен бірге! Лайым, қашанда солай бола бергей! Басқаша ойлай да, елестете де алар емеспін.

Қойшығара Салғараұлы

Ел үшін жаралған жан еді

Мірдің оғындай, сексеуілдің шоғындай, семсер тілді Сейіт ағам бесінші мүшел жасында: «Беу, дүние!» деп жарық дүниемен қоштасты. Ерте ме, кеш пе – жұмыр басты пенденің көз жұматыны хақ. Ізгілік іздеп өткен адамдардың артында иманы қалады, жұрттың игілігі үшін жиганы қалады. Басқа не қалады? «Дүние – жалған», деген осы. Жайнаған туың жығылмай, Жасқанып жаудан тығылмай, Жасаулы жаудан бұрылмай, Жау

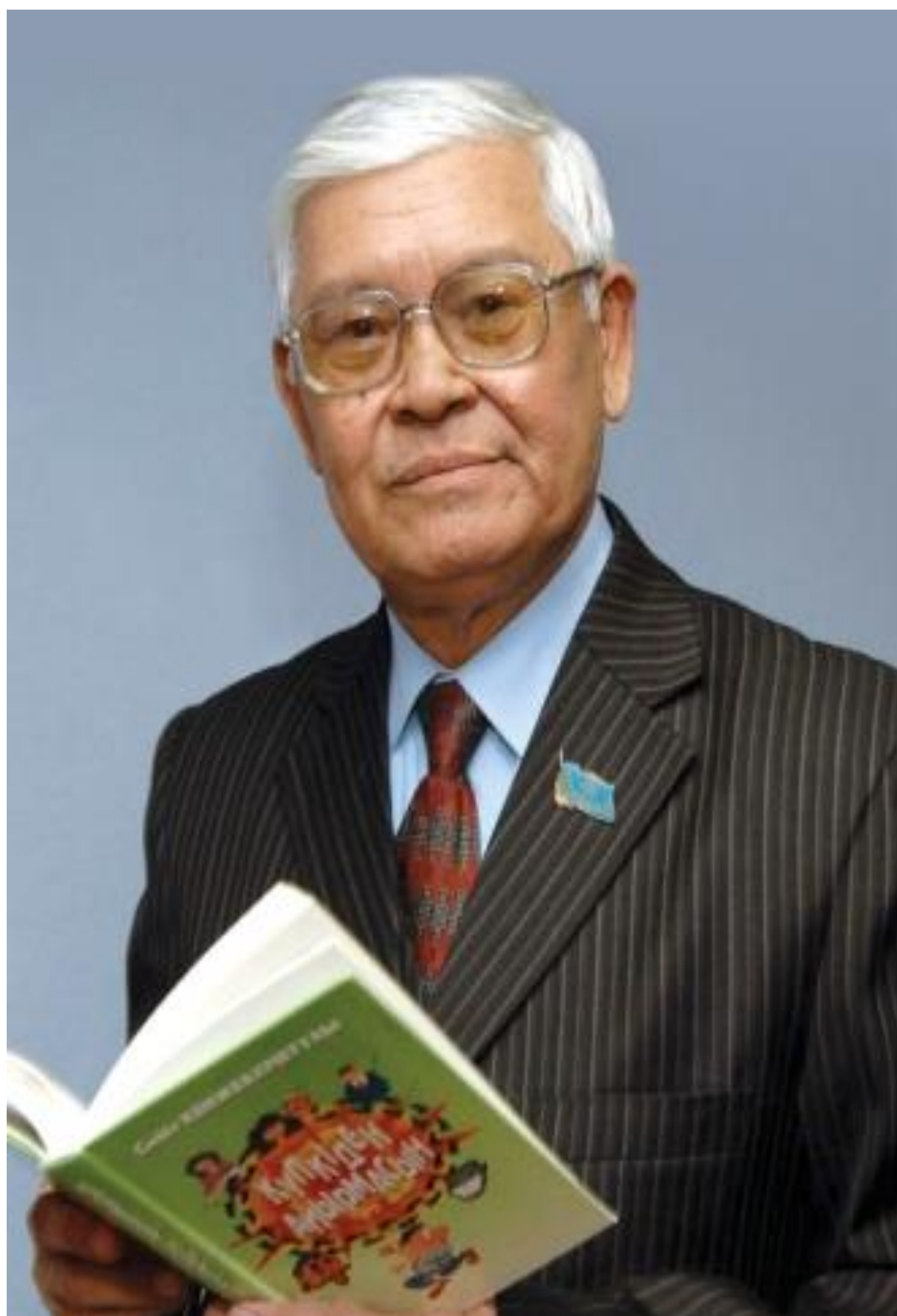
жүрек жомарт құбылмай... Жайдары жүзің жабылмай, Жайдақтап қашып сабылмай, Жан біткенге жалынбай, Жақсы өліпсің, япырмай! – деп Абай атам Оспанның қазасына қайғырғандай қайғырып отырмын. Ештеңеден жасқанбай, дүниеге тік қарап, тік өткен Сейіт ағам артына мол мұра қалдырды. Сынадай қағылған сықақ өлеңдері мен әзіл әңгімелері оспақ сүйгіш оқырмандар үшін баға жетпес қазына. Қазақтың әдет-ғұрып-салт-дәстүрлері туралы 3 томдық кітабы – алтын көмбе. Ағам алпысқа таяғанда: «Сіз неге салт-дәстүр саласына ойысып, ғылыми жұмыспен айналысып кеттіңіз?» – деп сұрадым. Сонда ағамның ағынан жарылып: «Қазақтың қанына сіңген ұлттық дәстүрге бойлай енуіме ең бірінші Өзбекәлі Жәнібековпен етене жақын араласуым себеп болды. Өзекең 70-жылдары Торғай обкомының идеология хатшысы болып келген күннен осы бір әрі гажайып, әрі тұңғыш іспен қалай айналысып кеткенімді өзім де білмей қалдым!» деген сөзі жадымда жаттаулы. Сейіт ағам не істесе де шырайын шығарып істейтін. Бастаған ісін тастамайтын. Ел үшін жаралған есіл ағам-ай! Жатқан жеріңіз жәннатта болсын!

Көпен Әмірбек

Ұрпақтар рахмет айтатын болады

Кеңес өкіметі кезінде ұмыт бола бастаған ұлттық салт-сана, дәстүрлерімізді тәуелсіздік алғаннан кейін қайта дәріптеп, әспеттеп, әрлендіріп, жалпақ елдің жадын жаңғыртып, жандандыруға қосқан Сейіт Кенжеахметұлының ересен еңбегін ешкім жоққа шығара алмайды. Ол ұлт рәсімдерін реттеп, бір жүйеге салып, оны ғылыми айналымға түсіріп, бірнеше мәрте кітап етіп шығарып, төрткүл дүниеге таратты. Бұған себеп, Сейіт сол ұлттық дәстүрлердің ұйып-ұйысқан жері Торғай даласында туып өсті. Сол кездегі көзі тірі көреген, шешен кісілер Ахметхан Әбіқаев атай мен Күләнда Бөкешева апайдан көп тәлім-тәрбие алды. Сейіттің өз анасы да көзі ашық, көкірегі ояу, ел басқарған кісі еді. Осындай ортада өскен ол Торғай елінің тұнып тұрған қазынасынан қанып ішіп, өзінің жазған-тергенін халықтың кәдесіне жарата білді. Қазақ сатирасында өзіндік орны бар Сейіт өмірінің соңғы жылдарында ұлттық дәстүр-салт тақырыбына бел шеше кірісіп, белсенді еңбек етті. Ел этнографиясына елеулі үлес қосты. Сейіттің бұл еңбегін бұл күнде біреу біліп, біреу білмей, өз бағасын ала алмай жатса да, болашақ ұрпақ оған ұлт қазынасын ұлықтағаны үшін рахмет айтары хақ. Жүруші ең көп ішінде дара жандай, Қолыңа отырмаушы ең қалам алмай... Халықтың қазынасын тиеп алып, Көтеріп келе жатқан қара нардай. Үзгенде ажал жетіп сол ғұмырды, Бұл күнде біздің көңіл болды мұңды. Апарып болашаққа тапсыратын, Апыр-ай, кім көтерер сол жүгіңді!

Серік Тұрғынбекұлы

Қазақ руханиятының қормалы

Қазақ елінің өңіріне ұлтының ырыс түймесі болып қадалған тағы бір нысаналы тұлғаның өмірі үзіліп түсті. Сейіт Кенжеахметұлы – халқының бойындағы қарапайымдылық атты ұлы қасиетті табиғи түрде сіңірген, сол қасиетті өмір сүрудің өзегіне айналдырған, тіршіліктің бар тауқыметі мен қуанышын бастан кешіріп, әр адамның бойынан ізгілікті ғана іздеген ағамыз еді. Ол елінің ұмытқанын еске салып, халық жадының қормалына айналған, ағаларын – алақанында ұстаған, інілерін – ағаларынан да бетер құрмет тұтқан, әпке-қарындастарын қызындай сыйлаған, жабығып жүргенде – жаныңды жадырататын, қуанышыңа қуанышын үстеп қосатын, еліне деген езіліп тұратын ет жүрегіне шемен бітпеген, ешкімді жұмсамай – соның орнына өзін өзі жұмсайтын, ғұмыр бойы туған жері – Торғайына тамсанып, тауыса алмай өмір сүрген жан болатын. Елінің алдындағы парызын толық өтеген, табиғат сыйлаған бар қасиетін халқы үшін несиесіз атқарған, дүниеге қарапайым қалпында келіп, қарапайым ғана қалпында ешкімге базына артпай өмірден өткен аяулы арысын – ағайын-жұрты, өзі жеті жыл қызмет істеп, қазақ этнография ғылымын әлемге танытқан «Отырар кітапханасы» ғылыми орталығының алдына аза тұтып, асыл ұлды еліне – Торғайына, мәңгілік бақи сапарына аттандырып салды. Артында – жазылмаған «Торғай» атты энциклопедияның беті ашық қалды. Ол арманды, сол жазылмаған тарихты соңында қалған жанкүйер достары қаперінде ұстап, ұлағат алған інілері мен шәкірттері жүзеге асырады деген сенімдеміз. Оның айту мен жазуға таусылып бітпейтін мінезі мен ұстыны туралы жақсы сөздердің алдағы уақытта айтылары анық. Осындай аяулы азаматты өмірге әкеліп, халқына қалтқысыз қызмет етуге мүмкіндік берген Торғай еліне мың да бір тағзым. Мәңгілік сапарыңда жаратқан Алла тағала алдыңа жарығын түсіріп отырсын.

**Қаржаубай Сартқожаұлы,
Тұрсын Жұртбай, Несінбек Айтұлы.**

Бағаңды білген еліңе, Адалдығыңмен жағып ең. Өнердің биік өріне, Қызбелден қанат қағып ең. Дос көріп қазақ баласын, Қараушы едің күлімдей. Күлкің де сыңыр қағатын, Қоңыраулының үніндей. Жырлаған жырын халықтың, Бағылан ұлдың бірі едің, Міржақып сынды алыптың, Ізіне шыққан гүл едің. Тізгіндеп шабыт тарланды, Ақындық жолды қуғансың. Жабығып жүрген жандарды, Жұбату үшін туғансың. Соқпақты жолды кешкенсің, Жазылмай соғыс жарасы. Жетімдік көріп өскенсің, Қара кемпірдің баласы. Кезің жоқ сөзден дес берген, Қол создың биік асқарға. Әкесіз өзің өскенмен, Әке боп өттің жастарға. Атақ та, бақ та бір сенде, Сақтадың таза арыңды. Торғайда өмір сүрсең де, Алашқа атың танылды. Бет бұрған көптің көшімен, Астанаға да сия алмай. Қайыра көшіп кетіп ең, Туған жеріңді қия алмай. Кейбіреу жанын түсінбей, Қадірін кештеу білсе де. Сықақшылардың ішінде, Сейіттің орны бір төбе. Асқар тауыма

балаған, Әке орнына санаған, Арқа сүйеуге жараған, Бақұл бол, қайран жан ағам!

***Қонысбай ӘБІЛ, Қазақстанның халық
ақыны С.Кенжеахметовтың естелігінен***

Ақын Сырбай Мәуленов көкесі «Қыр елінің Крыловы», этнограф ғалым Нұрсан Әлімбай «көшпелі энциклопедия» депті. Сейіт ағаның тектілігі туған топырақтан, ата-ана тәрбиесінен дарыған. Сонау бір колхоздастыру жылдары әкесі Кенжеахмет ұжымдық шаруашылық бастықтарының бірі болған. Міндеті – шөп-жем таратады. Алған үлесіне риза болмаған туған ағасы Кенжеахметті қамшының астына алып, боқтап сабайды. Кенжекең ләм демейді. Ағасы кеткен соң, «е, сабаса өз інісін сабады, боқтаса өз інісін боқтады менің нем кетті» деп қасқайып тұра беріпті. Сейіт ағаның әкесі соғыстан оралмаған. Ақселеу ағамыз айтпақшы, Секең жесір анасының етегіне оралып жүріп ержеткен бейбақ. Ал, анасы керемет адам бопты. Тіпті, жасы жетісті жиектеген тұста Сейіт аға өзінің анасы туралы айтқанда егіліп отыратын.. Анасының аты – Сәлима Смайлқызы. 1904 жылы туған. 1881 жылы Торғайда Ыбырай Алтынсарин ашқан қыздар мектебінде орысша білім алған. Кейін Қазан қаласында медіресе бітірген. Кеңес үкіметі орнағанда ауылда мұғалім болған. 1936 жылы әмеңгерлік жолмен қайнысы Кенжеахметке қосылған... Күйеуі соғысқа аттанған соң бір жасар жалғыз ұлы Сейітті құндақтап алып, үкіметтің тапсырмасы бойынша елден май жинайтын агент болыпты. Құндақтағы кішкентай Сейітті мүсіркеген ел «әкесі жақсы адам еді» деп бір қасық май артық береді. – Мен сол маймен жан бағыппын, — деуші еді Секең. «Жұт жеті ағайынды» дегендей, соғыстың соңын ала ел ішін қызылша ауруы жайлайды. Жас балалар қынадай қырылады. Секең айтады: – Көршінің өзім қатарлас ер баласы, «әй, Сейіт, мына қара жер мені тартқалы жатыр» деп қолындағы шыбықпен топырақты сабалап отырып жүріп кетті. Мен де төсек тартып жатып қалдым. Анам жарықтық, қатты қайғырды. «Құдай-ау, жалғыз ұлым өлсе, Кенжеахметтің шаңырағы иесіз қалады-ау» деп еңірейді. Содан әлі есімде, анамның бұрынғы күйеуінің бір қызы және менің жалғыз қарындасым бар-тын. Екеуін менің екі жағыма жатқызды. Содан менің аман қалуымды тілеп жаратқанға жалбарынды. О, құдірет, таңертең ояnsам екі жағымда жатқан апам пен қарындасым қайтыс боп кетіпті. Кешікпей аурудың беті қайтып құлантаза жазылдым... 1948 жылы «әйелдерді басшы қызметке тарту» жайлы жоғары жақтан нұсқау келіп, соның нәтижесінде, Сәлима апамыз Тамқамыс колхозында басқарманың орынбасары болады. 1949 жылы «ақ қоян» жұт болыпты. Колхоздың ұзын ала биесін мініп, малшы-қосшыларды аралап ауылға түнделетіп келе жатқан Сәлима апамызды үйірлі қасқыр қоршайды. Иен дала, боран ұлып тұр. Аш қасқырлар да ұмыталды, апамызда аттың басын жіберді. Ұзын ала бие жолға жел әкеп үйген қасат қарды бұрқыратып тартып келеді. Қасқырларда қалар емес. Артына бұрылып қараса, көк сұр арлан тақап-ақ қалған екен. Жалма-жан бөктергідегі елтірі ішікті шешіп алып

лақтырады. Аш бөрілер ұмыр-жұмыр тері ішікті жұлмалап сәл тыныстайды да, ала биеде өші қалғандай тіпті өршеленіп ұмытылады. Қасқырлар өкшелеп келіп қалғанда астындағы көпшікті лақырады. Қолында не бар соның бәрін бір-бірілеп лақтырып отырады. Жарықтық ала бие кісінеп қойып тартады. Сөйтіп, ауылдың шетіне ілінеді. Қасқырлар қала береді. Артынан анасы айтады екен: – Аш қасқырдан аман қалам деп ойлағам жоқ. Жаным қысылғанда шырылдаған жалғыз ұлым, Сейітім есіме түсті, — деп. Ара да апта өткен де, Сейіттің анасын аудандық партия бюросына шақыртып мәселесін қарайды: «Сәлима Смайлықзы колхоздың малын зорықтырып мініп, ала биеге құлын тастатқан». Мусин деген бюро мүшесі қолында пистолет «соттау» керек деп дікендейді. Сәлима апамыз: – Мен заңға бағыным, соттаңдар, бірақ жалғаз шартым бар, түрмеге мына жалғыз ұлымды ала кетемін, — депті етегіне оралып тұрған он жасар Сейітті көрсетіп. Жиынды басқарып отырған адамның: – Жаныңнан бір елі тастамайтындай ұлыңда не қасиет бер, — деген сұрағына апамыз: – Бұл бала тек мені емес ертең елді асырайды, қазақтың дәстүрін құрметтейтін, салт-санасын ардақтайтын азамат қып өсірем бұл баланы. Сондықтан ешқашан жанымнан тастамауым керек!!! Апамыздың сөзін естіген бюро мүшесі Зейнолла Данияров деген кісі: «Ау, ағайын, егер де ала биені осы адаммен қосып қасқыр жеп кетсе кімді соттаймыз» дегенде барып басқасы тынышталыпты. Осы әңгімелерді айтып болып Сейіт ағамыз көзінің жасын сүртетін. Содан кейін әйелім мен анамның бір-біріне қабақ шытқанын көрмедім, дейтін. Анасы 1981 жылы ақпан айында таңғы намазын оқып болып, қасына жалғыз ұлы Сейітті шақырып алып: «Балам бұл заманда елге дерт болып жабысқан екі пәле бар. Бірі – арақ, бірі – шылым. Арақ – ақылыңды аздырады, шылым – тәніңді тоздырады. Осы екеуіне жола ма!!!» дегенде иманын үйіріп бақиға аттанған.

Бекен ҚАЙРАТҰЛЫ

Сейіт Кенжеахметұлының қалжындары

Дүниеге кедей болсаң

Әкем Сейіт дүние-мүлік жинамайтын, кітап жинаған адам болатын. Біздің үйге келген бір әріптесі:

— Секе, дүниеге кедей екенсің ғой, — депті.

— Дүниеге кедей болсаң, өнерге бай боласың – деп жауап берген болатын.

Әкем өзі жинақтаған, бір ізге салып зерттеп, көпшілікке шын ықыласымен ұсынған халқымыздың салт-дәстүрінде қалжыңның түрлерін берген. Соның ішінде құрдастар қалжыңының үлгісін көрсетіп кеткендей...

Құрдастар қалжындары

Белгілі жазушылар Қойшығара Салғараұлы, Сейіт Кенжеахметұлы, Қоғабай Сәрсекеев және журналист Сабыржан Шүкіровтер бір ауданда және бір жылы туған құрдастар екен. Олардың кезінде бір-біріне айтып жүрген жарасты әзілдері жұрт аузында жиі айтылады.

Кім озады?

Бірде Қойшығара аға, Қоғабай ағай, әкем Сейіт оқырмандар арасында болып, топ ішінен біреуі:

— Осы үшеуіңнің қайсысың озық жүресіндер? – деп сұрапты. Қоғабай мен Қойшығара бір-біріне қарайды. Сол сәтте әкем Сейіт орнынан тұрып:

— Кітапты сапалы әрі тарихи тақырыптар жазуда Қойшығара озық келеді. Өзі сияқты жуан-жуан етіп шығаруда Қоғабай озады. Ал, өзім сияқты жіп-жіңішке әрі жиі-жиі шығаруда мен озамын. Егер үшеуіміз күресе кетсек Қойшығара жығады. Жарыса кетсек мен озамын. Төбелесе кетсек Қоғабай жеңеді, — деген екен.

Ел мен жер өзгерсе

Жанында бір топ серіктері бар Қоғабай мен Сейіт ел аралап келе жатады.

Туған аулына келген Қоғабай жолда тоқтай қалып:

— Жер де тозып өзгерген екен-ау. Мына жер біздің жас кезімізде жайқалған шабындық еді, енді қоғажай басып кетіпті, — депті. Сонда Сейіт:

— Жер өзгерсе шөбі қоғажай болады, ел өзгерсе жазушысы Қоғабай болады, — деген екен.

Мәтел

Отырған жерде Қойшығара ағаның кітап қарап отыратын, Қоғабайдың қыз-келіншектерге көз салып отыратын, Сабыржанның шәйді көп ішетін әдеттері бар екен. Соны байқаған әкем Сейіт:

Қойшығараға кітап көрсетпе,

Қоғабайға қыз көрсетпе,

Сабыржанға шәй көрсетпе, — деген мәтел шығарыпты.

Қойшы мен Қоға

Бір жылы Қоғабай, Қойшығара, Сейіт үшеуі Торғайға барыпты. Үшеуінің қабат келгеніне таңданған біреу, Сейіттен:

— Неғып жүрсіндер? – деп сұрапты. Сонда сатирик:

— Қойшыға қоға аралатып жүрмін, — депті.

500 жыл қуу

С. Шүкірұлының алғашқы жинағы оның елу жасында шыққан екен. Соны ұстап отырып Сабыржан:

— Енді Сейітті қуып жетуім керек, — десе керек.

Сонда сатирик:

— Менің он кітабым шықты. Сен елу жылда бір кітап шығарасың. Сонда мені әлі 500 жыл қууың керек қой, — деген екен.

Төбеге отыру

Арқалықта жаңа үй беріліп одан Сейітке жоғары, Сабыржанға бір қабат төменнен пәтер тиіпті.

— Екеуіңіз неге бір қабаттан алмағансыңдар? — деп сұрапты Жұмағали аға.
— Мен Сабыржанның төбесінде отыруым керек қой, — депті әкем Сейіт.

Өлі Сталиннен...

Біздің үйдің төрінде бұрын И.Сталиннің суреті ілініп тұратын. Кейін біз ол суреттің орнына әкем Сейіттің өз суретін іліп қойдық. Мұны байқаған жолдастары «мына жердегі Сталиннің суреті қайда?» дегенде Сабыржан Шүкірұлы:

— Оны сұрап қайтесің, өлі Сталиннен тірі Сейіт артық қой, — деген екен.

Мен де жүрмін ғой...

Күйеу баласы Асылханды әкем пысықтығы, әділдігі, шыншылдығы үшін жақсы көріп жақын тартатын. Сол күйеу баласы жүк машинасын сатып алғанда, әкеме «Көріңіз, бата беріңіз» — деп үйінің алдында тұрған машинасына ертіп апарады. Машинаны айналып қарап жүрген қайын атасы Сейітке күйеу баласы Асылхан:

— Папа, машина бірақ 1993 жылғы, — дегенде, әкем:

— Оқасы жоқ, мен де жүрмін ғой 1939 жылғы, — деп бәрімізді күлдіргені бар.

Суреттер сыр шертеді

*Сейіт Кенжеахметовтың
тұған үйі. Торғай*

Жұмыс үстінде

*Сейіт Кенжеахметов пен
академик Сәбит Есмұратов*

Қазақ этнографиясы

*Торғай даласында болған ұлт-азаттық көтерілісінің басшысы
Амангелді Имановтың домбырасы*

Қазақтың аса талантты сатиригі Сейіт Кенжеахметовтың есімін білмейтін жан жоқ болар. Оның алғашқы сатиралық өлеңдері 50-ші жылдардың аяқ кезінде-ақ республикалық басылымдардан көріне бастады. Содан бері жарты ғасырға жуық уақыт өтті. Секең әлі “сілтеп” келеді.

Соңғы жылдары сатирик жазушымыз этнограф жазушыға айналды. Оның қаламынан қазақтың “бет-бейнесін” айқын танытатын бірнеше тамаша туындылар дүниеге келді.

Таяуда Секең редакциямызға соққан еді, әңгімеге тартудың орайы түсті.

Сейіт КЕНЖЕАХМЕТҰЛЫ

Табыл ҚҰЛЫЯС,

С. Кенжеахметовтың шығармалары:

1. Кенжеахметұлы, С. Жеті қазына [Мәтін]: 1-ші кітап / С. Кенжеахметұлы; ред. Пионер Қ. - Алматы: Ана тілі, 2007 ж. - 136 б.
2. Кенжеахметұлы, С. Жеті қазына [Мәтін]: 2-ші кітап / С. Кенжеахметұлы; ред. Қ. Пионер. - Алматы: Ана тілі, 2007 ж. - 136 б.
3. Кенжеахметұлы, С. [Мәтін]: Күлкінің киіз кітабы: әзіл, сықақ әңгімелер / С. Кенжеахметұлы; ред. Таңбин Қ. - Астана: Нұра-Астана, 2010 ж. - 400 б.
4. Кенжеахметұлы, Сейіт. Мірдің оғындай [Мәтін]: Сықақ өлеңдер мен мысалдар / С. Кенжеахметұлы; Редактор Қ. Назырбаев. - Астана: Нұра-Астана, 2008. - 296 б.
5. Кенжеахметұлы, С. Жеті қазына [Мәтін]: 3-ші кітап / С. Кенжеахметұлы; ред. Қ. Пионер. - Алматы: Ана тілі, 2007 ж. - 136 б.
6. Кенжеахметұлы, С. Жеті қазына [Мәтін]: 1-ші кітап / С. Кенжеахметұлы; Редакторы Ш. Рахымбекова. - Алматы: Ана тілі, 2010. - 136 б.
7. Кенжеахметұлы, С. Жеті қазына: 2-кітап / С. Кенжеахметұлы; Редакторы Ш. Рахымбекова. - Алматы: Ана тілі, 2010. - 136 б.
8. Кенжеахметұлы, С. Қазақтың салт-дәстүрлері мен әдет-ғұрыптары=Казахские обычаи и обряды [Мәтін]: Энциклопедиялық басылым / С. Кенжеахметұлы; Редакторлары Н. Жиенгалиев, Н. Бекхожаева. - Алматы: Атамұра, 2015. - 224 б.
9. Кенжеахметұлы, С. Жеті қазына [Мәтін]: 1-ші кітап / С. Кенжеахметұлы; ред. Пионер Қ. - Алматы: Ана тілі, 2007 ж. - 136 б.
10. Кенжеахметұлы, С. Жеті қазына: 2-ші кітап / С. Кенжеахметұлы; ред. Қ. Пионер. - Алматы: Ана тілі, 2007 ж. - 136 б.
11. Кенжеахметұлы, С. Күлкінің киіз кітабы [Мәтін]: әзіл, сықақ әңгімелер / С. Кенжеахметұлы; ред. Таңбин Қ. - Астана: Нұра-Астана, 2010 ж. - 400 б.
12. Кенжеахметұлы, Сейіт. Мірдің оғындай [Мәтін]: Сықақ өлеңдер мен мысалдар / С. Кенжеахметұлы; Редактор Қ. Назырбаев. - Астана: Нұра-Астана, 2008. - 296 б.
13. Кенжеахметов, С. Қазақтың салт-дәстүрлері мен әдет-ғұрыптары [Мәтін]: қазақ мәдениетінің суретпен безендірілген энциклопедиялары / С. Кенжеахметов; ред. Пірманов Ә. - Алматы: Атамұра, 2010 ж. - 384 б.

Мерзімді басылымдардағы жарияланымдары:

14. Кенжеахметұлы, С. Қазақы ырымдар [Мәтін] : [ырымдар] / С. Кенжеахметұлы // Жыл-он екі ай. - 2017. - № 4. - Б. 10-11.
15. Кенжеахметұлы, С. Туыстық атау сырлары [Мәтін]: [атаулар] / С. Кенжеахметұлы // Бала би. - 2018. - № 9. - Б. 26-28.
16. Кенжеахметұлы, С. Туыстық атау сырлары [Мәтін] : [нағашы жұрт - туған ананың үрім-бұтақтары] / С. Кенжеахметұлы // Бала би. - 2018. - № 9. - Б. 26-29.

17. Кенжеахметов, Сейіт. Қан [Мәтін] : (деректі әңгіме) / С. Кенжеахметов // Қостанай таңы. - 2016. - 10 маусым. - Б. 9.
18. Кенжеахметов, Сейіт. Құдай тілі ; Қайынағамен қалжың ; Академик білмегенді білген ақын [Мәтін] : [сатиралық әңгімелер] / С. Кенжеахметов // Қостанай таңы. - 2016. - 30 наурыз. - Б. 6.
19. Кенжеахметов, Сейіт. Ұлттық ұлағатты ұғымдар [Мәтін] : [Халық қазынасы] / С. Кенжеахметов // Айгөлек. - 2017. - № 6. - Б. 20-21.
20. Кенжеахметұлы, С., Халық ауа райын қалай болжаған? / С. Кенжеахметұлы // Бала би. - 2016. - № 3. - Б. 14-15.
21. Кенжеахметұлы, С, Халықтық атағын алғандар [Мәтін] : [Ел арасындағы елеулі, еңбек сіңірген ерлер] / С. Кенжеахметұлы // Жыл - он екі ай. - 2017. - № 6. - Б. 66-68.
22. Кенжеахметұлы Сейіт, Жалғыз саусағы ғана жерленген... немесе қазақ Батырларының басы қайда қалмаған? [Мәтін] : [аты аңызға айналған батырлар] / С. Кенжеахметұлы // Айқын. - 2011. - 6 қаңтар. – Б. 25.
23. Кенжеахметұлы, Сейіт. Жеті ата деп кімдерді айтамыз? [Мәтін] : [өз ұрпағына жеті атасын білу тәрбиелік дәстүрі туралы] / С. Кенжеахметұлы // Қостанай таңы. - 2011. - 6 қаңтар. – Б. 5.
24. Кенжеахметұлы, Сейіт. Қан [Мәтін] : [деректі әңгіме] / С. Кенжеахметұлы // Қостанай таңы. - 2016. - 10 маусым. - Б. 9.
25. Кенжеахметұлы, Сейіт. Қожанасырдың бірінші әңгімесі [Мәтін] : [әңгіме] / С. Кенжеахметұлы // Аманкелді арайы. - 2017. - 27 қазан. - Б. 8.
26. Кенжеахметұлы, Сейіт. Міжақып Дулатов туралы әр дәуірдегі көзқарас [Мәтін] : [Алаш арысы Міржақып Дулатов туралы] / С. Кенжеахметұлы // Қостанай таңы. - 2010. - 30 желтоқсан. – Б. 5.
27. Кенжеахметұлы, Сейіт. Қожанасырдың бірінші әңгімесі [Мәтін] : [әңгіме] / С. Кенжеахметұлы // Аманкелді арайы. - 2017. - 27 қазан. - Б. 8.
28. Кенжеахметұлы, Сейіт. Міжақып Дулатов туралы әр дәуірдегі көзқарас [Мәтін] : [Алаш арысы Міржақып Дулатов туралы] / С. Кенжеахметұлы // Қостанай таңы. - 2010. - 30 желтоқсан. – Б. 6.

МАЗМҰНЫ

1. Торғайдың күрең торы тобылғысы.....	3
2. Жылы лебіздер.....	4-5
3. Қазақ руханиятының қормалы.....	6-8
4. Сейіт Кенжеахметұлының қалжыңдары.....	8-10
5. Суреттер сыр шертеді.....	11-14
6. Шығармаларымен мерзімді басылымдардағы жарияланымдары.....	15-16

*Кітапхананың мекен- жайы : 101200,
Қостанай облысы, Амангелді ауданы
Дүйсенбин көшесі, 38
Тел.8(71440)21-3-99,21-7-70
Aman.kitaphana@mail.ru*

*Құрастырушы: Р. О. Алмағанбетова
Компьютерлік терілім: А.К. Аубакирова
Редактор: Ж. Б.Бірмағанбетова
Шығарылымға жауапты: К.А. Мусабаева
Басуға қол қойылды 17.09.2018ж
Таралым 3
Көлем 0,35*